

Knihovny a knihovnictví

2. poloviny 19. století

Knihovny a školy

Kontext 19. století (především od 1850)

V Evropě mezi lety 1750 až 1850 kulturní revoluce

Počet čtenářského publika vzrostl padesátkrát (nárůst populace i čtoucích lidí; zlepšení gramotnosti)

Nový prostor kvality čtenářství - „zwischen Fibel und Bibel“, něco „mezi slabikářem a biblí“

Příklad: dílo Johanna Wolfganga Goetha – určitým způsobem kanonizuje práh četby, která nějak kodifikuje vzdělance; ke Goethovi se odvolávalo jako ke klasikovi, jímž se vytvářela úroveň vzdělanosti

Zřizování **půjčoven a čítáren** v 18. a 1. pol. 19. stol. v Praze, v Brně, v Plzni: povaha těchto knihoven

Seznamy knih, cenzura ve školních knihovnách

Královéhradecká konzistoř uvolňovala **od roku 1836 seznamy knih**, jež byly doporučeny jako dary pro školní mládež, **schváleny jakožto seznamy pro případné školní knihovny**

Př.: seznam z roku 1836 - přes 250 titulů, z nichž **více než dvě třetiny v němčině** / české knihy často pouhými překlady z němčiny

Knihy v češtině rozděleny do základních kategorií:

- pro malé žáky,
- pro větší žáky,
- pro žáky ve smíšených osadách
- a knihy k modlení a pobožnému čtení

Zřizování školních (veřejných) knihoven

Byly zřizovány s povolením zemského gubernia v Čechách z 15. července 1838
Nařízení pražské konzistoře z 28. srpna 1838 vyzývalo duchovenstvo k
podporování školních knihoven

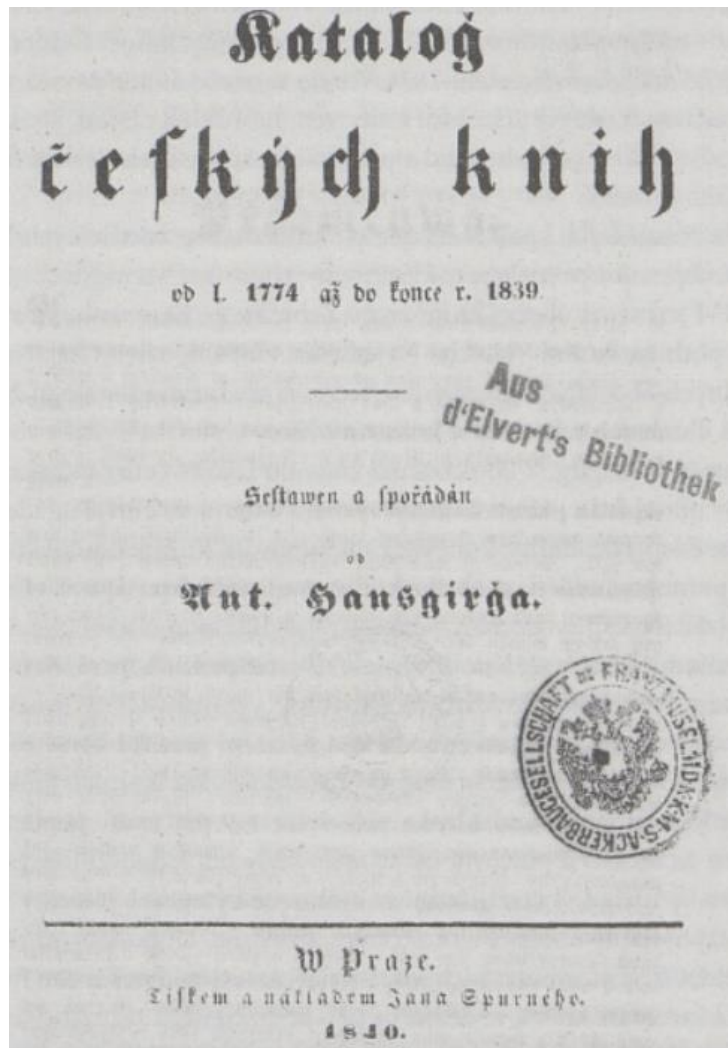
Základní vedení knihovny (formulované kaplanem Janem Karlem Škodou):

- Poplatky za půjčování
- Půjčovat se může pouze 1 kniha
- Půjčovní doba 14 dní
- Oborové uspořádání fondu + signatury
- 2 evidenční knihy (1 pro dárce a finanční hospodaření a inventáře knih, 1 pro jména čtenářů - výpůjčky)

Katalog českých knih

Antonín Hansgirk

- R. 1840
- **V předmluvě návod na zřízení veřejné obecní knihovny (od J. K. Škody)**
- Sestavil a vydal katalog vhodný pro veřejné knihovny
- Poukazuje na známou tradici četby v minulosti českých zemí
- „Čím je mládeži škola, tím jsou dospělým knihy“

Předmluva.

Učelem lidského pokolení jest, aby dosáhlo nevyšší blaženosti věstí pravého, mravního vzdělání, k čemuž každý člověk má přispívati a snažně o to usilovati, aby nabýval dobrých zásad, vědaucích k šlechtičnosti, obohacoval duši a srdce své vědomostmi a uměními. Tím toliko dochází člověk pravé a trvanlivé blaženosti, dochází živobytí, základacího se na ctnosti, pracovitosti, mírnosti a prostotě.

Dobré školy a rozumné domácí vychování kládou z mládeži základ našeho vzdělání, v něj, chtěje dosáhnouti vytknutého nám od Boha cíle, věkem budoucím sami zasazovati se musíme. Nebť nač by se měla nutiti mládež do školy, proč tam učením se omdati šest, osm ano i více let, kdyby se nenčila jen proto, proč se vyučuje řemeslu, aby jako tímto obživu pro tělo, tak učením pokrm pro duši vydobýti sobě uměla?

Čím mládeži školy, tím spíše dospělým knihy; podávajíc jim, čemuž se naučili dlouhým zkoušením, často i velikým nákladem a mnohými škodami. Knihy jsou pokladnice starosvětské i novověké moudrosti, představující nám jako v zrcadle starý i nový svět, jsou nevyhnutelnými prameny blahodějných osvět a přerostaných útěch. Čtení knih jest tedy obecnou potřebou všech stavů, každého věku a pohlaví. Bez čtení nemůže býti ani povýšený rodem aneb stavem, ani žijící v nízkosti a nepatrnosti, ani povoláním k učenosti odsazený, ani zanášející se hmotnou prací, obchodem

kupuge, pozapomjnage časem pro knihu na potřebu oděvu. Z těchto nedostatků pomohau neylépe společné knihovny, gimiž lze poskytowati lidu poučné a zábawné spisy za malý penjz.

O gich zakládání pogeďnáme zde nemnohými slowy, řjdic se poneywjce zpráwau, austru zďelenau od horliwého zakladatele českých kniháren, welebného pana Jana Škody, nyní kaplana chrámu pražského matky Boží pod Teynem. Geho přičiněním a práwě vlasteneckým auřilím založená na Karlowě Teyně knihárna požíwá po dvě giž léta žádaucjho rozkwětu, podle ní zarazily se tímže způsobem i jiné knihovny.

Zakládání a zpráwa bibliotek pro lid swěřeny budtež duchovním zpráwau, genž wůbec wzbuzugjce s welikau horliwostí lásku k gazyku českoslowenskému a literatuře, zagisté i neopominau zasazowati se ochotně a auřilně o knihárny, tyto podpory a rozššřowatelsky oswěty a wzdělanosti, neseťrjce času a práce we wěci tak bla-
užitelné

Knihovny zakládány buďtež poneywjce s powolenjm nejvyššího zemského řizenj, nabýwajice gen auřednj záštitau a weřejným dohledem pewného, trwanliwého stánj, gelikož knihownyj musí ročně podáwati zpráwu auřadu o stawu knihowny. Že slawné řizenj zemské takowému podnikánj nečinj překážky, anobrž zakládánj kniháren přege a ge podporuge, gest důkazem guberniálnj nařizenj od 15. čermence r. 1838. č. 21.242, gjmž prostředkem listu, wydaného dnem 28. srpna r. 1838 č. 5049 od weledústogné konsistore pražské, powzbuzuge se duchowenstwo, aby se přičinilo o rozšířenj a rozmnoženj školnjch bibliotek, gelikož blahoděgué gegich působenj gest patrnó. Se školnjmi ale knihárnami mohau býti spógeny knihowny pro lid, gsauce wšak wždy pod zpráwau duchó-

XII. Mluwozpyt.

1. Mluwnice, słowniki, pomocné spisy ic.

Bernolák Ant. Slovař Slowenski Česko = Latinskó = Německo = Uherški : seu Lexicon Slavicum Bohemico-Latino - Germanico - Ungaricum. Tom. 6. Budae. 1825. 8. vel. za 12 zl.

— — Grammatica slavica c. d. Systema scholarum nationalium in ditionibus C. R. introductum accomodata. Editio prima in Panonia. Posonii. 1799. 8 (Má na zadu knihy mnohá porokadla (vřjslowj) slowácká z Doležala a wlastnj zběrky, neznaw Zruce a Horného. b) Slowakische Grammatik. Verfasst von Ant. Bernolák. Aus dem Lat. ins Deutsche übersetzt und nach der in k. k. österreichischen Erbländern für die Nationalschulen vorgeschriebenen Ordnung eingerichtet. Ofen, 1817. 8. c) Etymologia vocum slavicarum, sistens modum multiplicandi per derivationem et compositionem. Tyrnaviae 1791. 8.

Boboka K. Lad. z Dejerie a Martina Durgaly. Grammatika praktická, uheršká, k dobrému národu w uheršké traginé sepsaná. W Ernawě, 1835. 8. 3tuba wázaná za 56 fr.

Bisického Ant. Německá mluwnice,

Literatur bearbeitet. Prag und Königgrätz 1839. Druck und Verlag von J. S. Vospissil. 8. vel. Cessito na dobrém, pewném papjře za 2 zl. (Neyauwplněnjšj a neypraktičtěgšj posud mluwnice.)

Comenii Amos. orbis pictus, t. g. swět w obrazich, wyd. 1685 a posléze od Jos. Chmely 1833. w Pradci Král. 1833. 8. (Seš w 5 gazycich, latinštém, německém, českém, polštém a francauzštém). Za 1 zl. 30 fr. Rozebrán.

Čelakowského Fr. Lad. Česká dobrořísemnost, anebo : Neysnadněgšj způsob naučiti se dobře český psáti. Zvlášť ku prospěchu školnj mládeže. W Praze, 1840. W knihkupectwj Krouberžra a Riwnáče, M. Neureutra, a u Zvinky. 12. 6 tr. (Neywštěněgšj toho druhu kniha, genj stručně, auwplně a swětle prawidla dopropřísemnosti přednášj.)

Černého Jana. Tabule tři k náležitému poznání dewatera částek řeči české. W Olšjnuě, 1825. Fol. 3 listy. za 30 fr.

Dobrowskýš Jos. a) Slowo slawenicum, in specie českicum. Pragae, 1799. 4. 4 1/2 archu. b) Bildsamkeit der slawischen Sprache an der Bildung der Subst. und Adjektive in der böhm. Sprache dargestellt. Prag, 1794. 4. (Přiwogeno též k geho slow-
ni. Antoni tito swětómě w sluhoma-

XIII. Slovesnost.

1. Básně lyrické, epické, allegorické a jiné.

Allegoria. Protheus felicitatis et miseriae Czechicae. Staročeská země atd. Satyra. Léta 1715 od J. Florianiana Hamersmida až do verše 105. složená a na světlo vydaná, vak od Jesuitů dokonaná, nyní vak po druhé do tisku daná od Jana Špbla. W Praze, w arcib. kniht. a u Neurentra, 1829. 8. 6 fr.

Anakreony básně z řeckého přeložil s přibavkem některých jiných básní Samuel Kojnau. W Praze, 1812. 12. (Dobrý to překlad, jenž by nového vydání zasluhowal.)

Aesop obnovený, nebo aesopovy básky podle rozličných básníků sebrané a vypracované. Svolu s přiloženým vyřsaním Aesopova života. S osmi obrázky a vyobrazením Aesopa, od Wácl. Rodom. Krameryusa. W Praze, u Endera, 1815. 8. za 36 fr.

Aesopovy básně (básky) s jeho životem, jenž vydány byly poněmčím w Kutné Hoře 1480, a posléze od Krameryusa w Praze, 1791. 8. u antik.

Aesopovy básně pro mládež. Podle rozličných básníků sebrané a vypracované od Weisnera, na česko přeložené od Schieslera. Nowé 150 rutilkami ozdobené vydání. W Praze, u Neurentra. 1816. 8. za 20 fr., wáz. za 30 fr.

Básně rozličné hrdinské, elegické a ly-

(Neylevšj to zbirka básní českých, a první i jediná posawad, w njiž výbor básní téměř všech větwj kmene slowanského s českým přeložením rodán gest. Německé přeložení wybraných z této zbirky básní gest: „Slawische Volkslieder“ von Jos. Wenzig. Halle, 1830. 8.)

Celakowského Fr. Lad Ohlas básní ruských. W Praze, tiskem J. S. Pospíšila. U M. Neurentra a u Kronbergra, 1829. 8. W obálce, za 24 fr. (Kromě Slávy Deery uslechtilějšího plodu básnického nad ohlas tento w nowější literatuře českoslowenské nemáme. Přeložen do německého od Jos. Wenzigá w „Blüthen neuböhmischer Poesie.“ Prag, 1833.)

Eberharda M. G. Sanička s kuřácky. Způlisko - epická básně, přeložená Janem Blškem. W Praze, u Wáclawa Zvíňky. 1810. 16.

Gallasse Jos. Herm. Muza morawská w ratero oddělených obsahující duchownj, mrawnj, posnj, weřobčaniské a starowlastenské hanácké básně, vydaná od Tomáše Fryčage. W Brně, 1813. 8. Djl 2hy, obsahující w sobě parabole a varamythie; wyšci w Holomauci. 1825. 8. za 24 fr.

Gejnera Sam. Wyobrazení potopy světa, z německého přeloženo od J. Dlabáče. 1801. 8. (Velmi swobodný překlad.)

— a) Smrt Abelowa, do českého přeložená Janem Nejedlým. W Praze, 1800. 12. po druhé 1801. opraveni.

XIV. Spisy profau i weršem, řeči, časopisy a jiné rozličné knihy.

Almanach, aneb noworočenka, nákladem J. Fr. Pospíšila. W Gradci Králové 1823. 12. za 24 kr. (První to český almanach). Dpět na rok 1824. za 36 kr.

Bohuslawa Basistehnského z Lobkovic wěl a spisy wybrané. Od Karla Winackického z lat. přel. W Praze, 1836, w arc. kniht. 8. za 1 zl.

Sicrona M. T. Čtvero řečí proti Luc. Katilinowí. Přeložil, wyswětlil a oprawený text půwodnj připogil Simeon Karel Macháček, cš. král. profesor poětiky a rhetoriky na Gymnasium Bičinskem. W Praze, 1834. 8 wcl. za 40 kr.

Časopis českého muzeum. 13 ročníků; každý po 4 swazcích. 1827—1839.

Weliký 8. (Do roku 1833 byl redaktorem Fr. Palacký, nyní gest J. P. Šafařík. Mimo časopis pro katolické duchowenstwo gest nejdůležitější a nejdůkladnější časopis). Ročník w předplacení za 2 zl.

Časopis pro katolické duchowenstwo. Wydáván přispjwáním mnoha duchowních a učeníých mužů od kniezei arcibiskupské pražské Konfistoře. 12 ročníků 1828—1839. W Praze, w kniž. arc. kniht. 8. Předplacení za ročník 2 zl. (Redaktorem gest Pešina).

Časopis technologický, wydáván od jednoty ku powzbuzení promyslu w Čechách, k rozšíření užitečných wědomostí w řemeslech, umělostech, obcho-

Zřizování školních knihoven

V první polovině 19. století v českých časopisech články s návody na zřizování knihoven a příklady takových knihoven z Čech a Moravy

- Obraz o tom, že školní knihovny nejrozšířenějším typem veřejných knihoven u nás

Časopisy:

- *Přítel mládeže* od r. 1823
- *Časopis Českého Museum* od r. 1827
- *Časopis pro katolické duchovenstvo* od r. 1828
- *Květy* od r. 1834 (J. K. Tyl)

viz VOLE, Josef. České knihovny lidové do r. 1848. *Česká osvěta*. Roč. 7, 1911, s. 37–43, 69–76, 101–108, 138–146, 168–175, 201–206, 235–240, 275–280.

Školní knihovny

“Zřizování školních a městských veřejných knihoven považujeme za nejdůležitější a nejlepší prostředek ke vzdělání lidu – totiž z prostředků takových, které v naší vlastní soukromé moci jsou. Školy atd. reformovati jest jenom v rukou vlády, a protož zůstane nám vždy jenom zřizování bibliotek co hlavní základ budoucího pokroku. **Neboť knihovna jest také škola, a sice škola pro mládež i pro dospělé – škola všestranná, v které učí mnoho moudrých učitelů a k tomu bez hole, bez metly, bez černé tabulky.**“

- Dle: HAVLÍČEK BOROVSÝ, Karel. Karla Havlíčka Borovského Politické spisy : Pražské noviny (1846 – 1848). Praha : Jan Laichter, 1900. s. 280.

Školní knihovny

Všeobecně vzdělávací školy v 19. století – **národní jazyk má být výhradním vyučovacím jazykem, knihovny jsou součástí výuky**

Požadavky na učitelstvo (vyházely z biskupské konzistoře, která spravovala školy):

1. Malé sbírky užitečných knih neboli knihoven v každém školním okrese
2. Pravidelné využívání děl vypůjčovaných z knihoven
3. Obzvláště schopní učitelé a katecheti budou vycházet vstříc ostatním a učí je, jak vypůjčenou knihu s prospěchem číst a využívat z ní užitečných poznatků

Knihovny pro výuku budoucích kněží

Fond česky psaný - důležité pro budoucí kněze (v menších, především venkovských sídlech s převahou česky mluvícího obyvatelstva)

- Příklad: založení české knihovny při arcibiskupském semináři v Praze

Josef Šmidinger

- Vlastenecký kněz, vychovatel
- Propagace potřebnosti knihoven, jejich zakládání, doplnění o český fond
- Propagace edic českých knih (Matice česká, Dědictví svatojanské) a jejich odebírání, posilování vlastenectví a vztahu k českému jazyku
- Knihovna ve Strakoncích (od r. 1834), z vlastních prostředků

Ukázka z dobové učebnice pro 2. třídu

- polovina 19. století

<http://alatera.cz/index.php/veskere-pisemnosti/bible/1280/kniha-ke-cteni-pro-druhou-tridu-1835-detail>

- podívat se na školní pravidla – v čem jsou z dnešního pohledu zajímavá, co jaké míry odrážejí sociální diskurz a mravy doby?
- pročíst si aspoň část některé kapitoly – která témata se v učebnici objevují a proč?

Vývoj knihoven po roce 1850

Od počátku 19. století hlavní náplní knihoven zapůjčování knih

V porevolučním čase se z knihoven stávají čítárny knih a především časopisů

Vznikají školní knihovny, které jsou často současně knihovnami veřejnými nebo spolkovými

Nařízení po r. 1848 - **zákaz činnosti všech čtenářských společností a 55 knihoven MIMO ŠKOLU**

Školní knihovny postihla nová cenzurní opatření

Počátkem roku 1851 nařízení - **zákaz zakládat knihovny bez povolení ministerstva**

➔ důsledek - zanikly stovky knihoven a čtenářských společností, které vznikly v nadšené době revolučních událostí a jejichž činnost se rozvíjela

Prerod soukromých a školních knihoven a čtenářských spolků v lidové veřejné knihovny

Zakládání **obecních a městských knihoven** a jejich rychlý rozvoj

Školní knihovny ve 2. pol. 19. stol.

“Nedej vždy každému, co chce ke čtení, nýbrž co mu přiměřené, neb někdy čtenář tvůj neví, co žádá.”

“Knihovník jest pokladník klenotů: vědomostí a zkušeností velikých, byť by i v chatrném papíře zaobaleny byly; pročez svému povolání tenkrát zadost učiň, zná-li náležitě klenoty své, a ví-li, komu který má okázati a svěřiti; svědomitá péče a starost o dobré vynaložení svěřených mu hřiven vyhledává se při něm nevyhnutelně.”

Koncepce aktualizovaných seznamů vhodných knih pro školní děti publikována ve *Sborníku. Kalendáři učitelském* na rok 1858

František Josef Řezáč - školní knihovny

50. léta 19. století - **propagátor zakládání školních knihoven na českém venkově**

Dobře vedená knihovna - nástroj rozvoje vzdělání, osvěty i národního hnutí

Paternalistický vztah knihovník-čtenář (**čtenář se nechává vést**)

Redaktor periodika *Škola a život*

Konflikty úřadů s Řezáčovými záměry - výrazem strachu úřadů z českých knih a jejich vlivu na veřejnost

Školní knihovny od 2. pol. 19. stol.

Koncepce školních knihoven: 6 skupin/typů knihoven

- podle počtu knih v knihovně (50 až 300)
- podle charakteru knih (kategorie A: nejmenší děti až D: odborní čtenáři)

Důležité: i do nejmenší knihovny doporučovány ***Babička***; ***Kytice*** a Palackého ***Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě***

- Intencionální a neintencionální literatura

Regulace fondu v žákovských knihovnách

Součinnost státní a nestátní regulace

Prosazování tzv. vhodné četby

Beletrii pro mládež píše kněží a učitelé (většinou)

Revize žákovských knihoven obecných a měšťanských škol nařízená ministerstvem kultu a vyučování r. 1875, 1885-6

- Školní knihovny už výlučně pro potřeby žáků a učitelů, NE veřejnosti
- Revizi provádějí samotní učitelé - výrazná redukce knihovních fondů
- **Urbánkův věstník** - upozornění na nové české učebnice a čítanky a zpěvníky (objednávky učebnic určovaly okresní školní rady)

ČÍSLO 8., 9. a 10.

Obraz činnosti od 1. srpna do 31. října 1883.

ROČNÍK IV.

URBÁNKŮV
VĚSTNÍK BIBLIOGRAFICKÝ.

MĚSÍČNÍK

PRO ROZHLED V LITERATUŘE, HUDBĚ A UMĚNÍ.

MAJETNÍK A REDAKTOR: FR. A. URBÁNEK, KNIHKUPEC V PRAZE

na Ferdinandské třídě v č. 22. nov.

„Urbánkův věstník bibliogr.“ vychází okolo 12. dne v měsíci o 16 i více str., a předpíá se poštovními poukáskami v hlavní administraci v Praze, na Ferdinandské třídě v č. 22. n., čtvrtletně 1 zl., půlletně 2 zl., celoročně 4 zl.; poštou nebo donáskou čtvrtletně 1 zl. 10 kr., půll. 2 zl. 20 kr., celoz. 4 zl. 40 kr. Jednotlivá čísla, pokud záoba staří, prodávají se po 20 kr. poštou po 22 kr. Nakupky se nevracejí. Přehledy a rozpravy o literaturách, hlavně české a slovenské, honorují se po 2 zl. za stránku po otištění. Reklamace se nepočítá a nevracují, ale vyhovějí se jim bezplatně tenkrát, jsou-li činěny nejdříve do 20. v měsíci, kdy číslo vydáno.

Ročník I. (1880) o XVI a 252 str. prodává se za 4 zl., váz. 4 zl. 20 kr.

Ročník II. (1881) o XVI a 222 str. prodává se za 5 zl., váz. 5 zl. 50 kr.

Ročník III. (1882) o XXI a 278 str. prodává se za 6 zl., váz. 6 zl. 50 kr.

Obálka č. ročníku, 1883

Přátelům literatury československé

oznamuji tímto, že koncem t. r. zastavím vydávání časopisu svého a to jedině z té příčiny, že mi nelze, nechci-li zdraví své úplně si podkopati a ¹⁵ *tělečně se opravdu zničit*, práci tu konati dále, práci, již jsem po čtyři leta s neobyčejnou láskou na prospěch milé literatury naší konal, nešťitě se nížádných obětí. Až nabuďa jednou — *dejž Bůh, by se tak brzy stalo, přeji si toho z plna srdce!* — více času klidného, buďa s radostí neuvýslovnou opět pokračovati.

Všem za jakoukolvěk podporu srdečné díky!

V den zahájení her ve Velkém Národním divadle r. 1883.

Fr. A. Urbánek,

český knihkupec,
redaktor.

Číslo poslední, II. a 12., s obšírným obsahem vydána budou během m. ledna r. 1884.

Přehled překladův do češtiny.

Z literatury francouzské.*

Seřadili STANISLAV PRACHENSKÝ a L. F. BUDÍNSKÝ.

About Edm. Páda na prodej. Novella. Lumír. 1856. II. díl. — Totéž pod názvem: Pozemky na prodej. Přel. J. J. Benešovský-Veselý.

*) Přičetajich překladů z francouzského, při nichž jáméno autorovo udáno není, v přehledu tomto jsme neuvedli.

solý. Květy. 1881. — Matouš Debay a Leone de Bay. Přel. Jos. Auštécký. Lumír. 1859. I. díl. — Bliženci z hotelu Corneille. Novella. Přel. J. J. Benešovský-Veselý. Lumír. 1876. Totéž v „České bibliotéce rodinné“ sv. 1. 1882.

K cenzuře ve 2. polovině 19. století

Nakladatel a bibliograf **František Augustin Urbánek**

- kampaň proti populární literatuře
- **periodikum Věstník bibliografický**
- v něm propagační dílo V. Špačka ***Knihy d'áblovy*** (1882) - mravoučná povídka tzv. výchovné literatury pro lid ukazuje zhoubnost “špatné” četby (tzv. morální panika)
- Zpráva ve věstníku: 1881 krvavá literatura tématem jednání českého zemského sněmu!

V této době negativní kampaň v českých zemích proti Zolově románu *Nana* (stavěn do jedné řady s “krváky”)

Období od 60. do 90. let 19. století

Osvětová činnost v 60. letech 19. století vzrůstá – rozvoj sítě lidových, obecních a školních knihoven

- **Od roku 1866 do roku 1870 vzniklo v českých zemích 45 školních knihoven a 54 spolkových knihoven**

Zakládání knihoven tažením proti “**špatné**” literatuře:

- dobré a snadno dostupné knihy podporují národní osvětu
- pokračování obrozenských snah
- blahodárné působení knih - prevence proti alkoholismu a zločinu! (viz dobové prameny)

Purismus v kánonu „školních“ děl

Jazykové revize děl již klasických, určených pro školní četbu

Babička - vydání z r. 1887 – obsahuje 1200 textových zásahů editora (odstranění germanismů, často pouze domnělých)

Jaroslav Vrchlický - kritizuje cenzurní puristický zásah do jeho básně *Ptáci* (smaragd - zeleň, azur - blankyt)

Cenzorské zásahy

Labyrint světa a ráj srdce - 1887 - školní vydání: vypuštěna místa týkající se náboženství (z perspektivy katolíků) a místa o vztazích mužů a žen

Strategie vytváření fondů v 19. století

Příklad: knihovník ve Slaném Václav Štech v doborých pramenech uvádí:

- nesystémovost při zakládání fondů
- přijímány “nešťastné” dary příznivců, kteří se zbavují braku, romány vystříhané z příloh novin
- *“Soustavně s ohledem na čtenářstvo, na popularizování cenných děl soudobého písemnictví českého, s ohledem na šíření opravdových a ušlechtilých snah není doplňována ve Slaném spolková knihovna ani jediná.”*
- Náhoda, okamžitý nápad, nešťastný dar, antikvární ceník, reklama - to určuje strategii akvizice i úroveň obsahu fondu

Zdroje - výběr

WÖGERBAUER, Michael, Petr PÍŠA, Petr ŠÁMAL a Pavel JANÁČEK. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2491-6.

- další zdroje: viz jednotlivé slidy v prezentaci